

Katarzyna Marciniak-Paprocka

Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach

**Kształcenie uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych
w świetle Rozporządzeń MEN z 17 listopada 2010 r.
Tworzenie Indywidualnego Programu
Edukacyjno-Terapeutycznego**

Training of special education needs students in the light of Order
of the Ministry of National Education of 17.11.2010.
Creating Individual Educational and Therapeutic Program

Streszczenie: 17.11. 2010 r. weszły w życie rozporządzenia MEN dotyczące kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Zobowiązują one do tworzenia specjalistycznej dokumentacji, takiej jak Indywidualny Program Edukacyjno-Terapeutyczny.

Słowa kluczowe: uczniowie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, IPET, rozporządzenia MEN

Abstract: The newest Orders of the Ministry of National Education of 17.11.2010 relate to aid activities in relation to children with special educational needs. One creates a special Educational and Therapeutic Program including statement concerning the need of special education from a psychological and pedagogic clinic and mutli-specialist child functioning evaluation.

Key words: children with special educational needs, Educational and Therapeutic Program, Orders of the Ministry of National Education of 17.11.2010

17 listopada 2010 roku zostały wprowadzone nowe regulacje prawne dotyczące kształcenia uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych.

Działania pomocowe skierowane do uczniów opisane są w sześciu Rozporządzeniach MEN:

- 1) *w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach*¹;
- 2) *w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym publicznych poradni specjalistycznych*²;
- 3) *w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w specjalnych przedszkolach, szkołach i oddziałach oraz ośrodkach*³;
- 4) *w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w przedszkolach, szkołach i oddziałach ogólnodostępnych lub integracyjnych*⁴;
- 5) *zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych*⁵;
- 6) *zmieniające rozporządzenie w sprawie ramowego statutu publicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym publicznej poradni specjalistycznej*⁶.

Rozporządzenia nakładają na szkoły i nauczycieli obowiązek organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w zależności od typu placówek:

- w przedszkolach i gimnazjach od roku szkolnego 2011/2012,
- w szkołach podstawowych i ponadgimnazjalnych od roku szkolnego 2012/2013.

Działania pomocowe ukierunkowane są na rozpoznawanie i zaspokajanie indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych ucznia, a także rozpoznawanie możliwości psychofizycznych ucznia wynikających ze szczególnych potrzeb edukacyjnych. Rozporządzenie określa grupy uczniów posiadających specjalne potrzeby edukacyjne (SPE), wynikające z:

- 1) niepełnosprawności,
- 2) niedostosowania społecznego,

---

¹ Dz.U. Nr 228 z 2010 r., poz. 1487.

² Dz.U. Nr 228 z 2010 r., poz. 1488.

³ Dz.U. Nr 228 z 2010 r., poz. 1489.

⁴ Dz.U. Nr 228 z 2010 r., poz. 1490.

⁵ Dz.U. Nr 228 z 2010 r., poz. 1491.

⁶ Dz.U. Nr 228 z 2010 r., poz. 1492.

- 3) zagrożenia niedostosowaniem społecznym⁷,
- 4) szczególnych uzdolnień,
- 5) specyficznych trudności w uczeniu się,
- 6) zaburzeń komunikacji językowej,
- 7) choroby przewlekłej,
- 8) sytuacji kryzysowych lub traumatycznych,
- 9) niepowodzeń edukacyjnych,
- 10) zaniedbań środowiskowych, związanych z trudną sytuacją bytową ucznia i jego środowiska rodzinnego, sposobami spędzania czasu wolnego oraz środowiskiem rówieśniczym czy pozaszkolnym,
- 11) trudnościami w adaptacji wynikającymi z różnic kulturowych, zmian w środowisku edukacyjnym, w tym związanych z wcześniejszym przebywaniem za granicą kraju⁸.

Powyższa klasyfikacja wskazuje na bardzo szeroki katalog potrzeb, w stosunku do których należy podjąć szczególne metody oraz formy pomocy. Odpowiedzialność za działania pomocowe prowadzone w szkole rozporządzenie nakłada przede wszystkim na dyrektora szkoły. Jest on zobowiązany do utworzenia na terenie szkoły Zespołu, składającego się z nauczycieli, wychowawców grup wychowawczych oraz specjalistów: psychologów, logopedów, reedukatorów i innych.

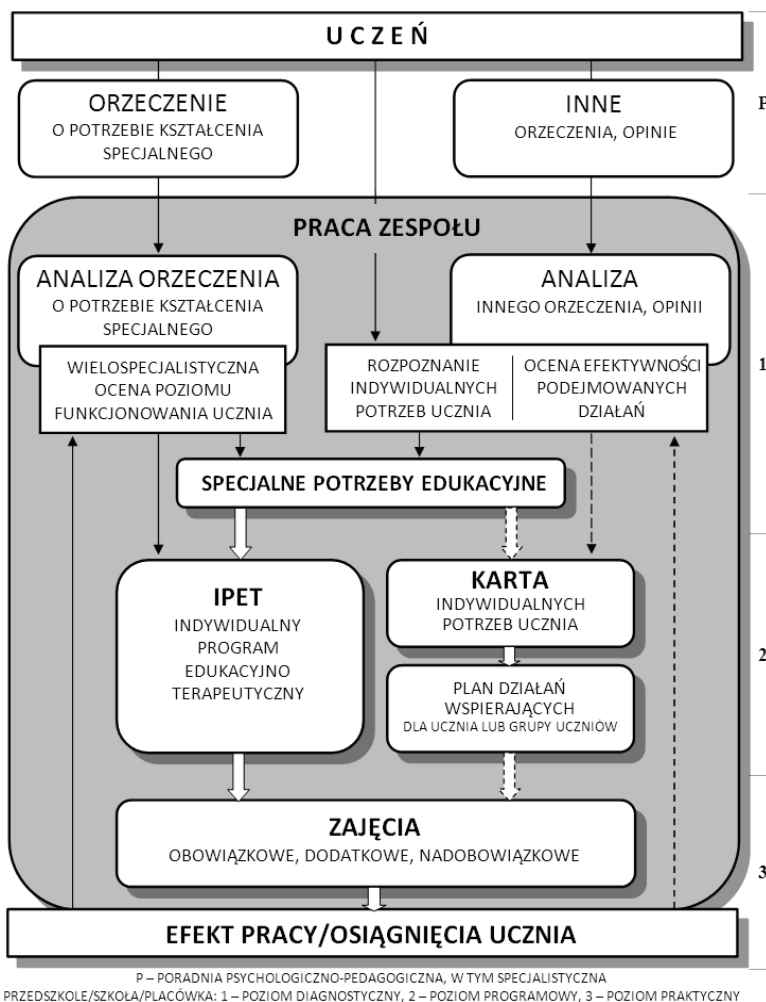
Zespoły tworzone są dla uczniów posiadających: orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego, orzeczenia o potrzebie indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego, orzeczenia o potrzebie indywidualnego nauczania oraz opinie z poradni psychologiczno-pedagogicznej, a także dla uczniów nieposiadających powyższych dokumentów, lecz ze względu na potrzeby rozwojowe i edukacyjne wymagających objęcia pomocą psychologiczno-pedagogiczną⁹.

---

⁷ W stosunku do uczniów przejawiających powyższe trudności sporządzane są przez poradnię psychologiczno-pedagogiczną orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego.

⁸ Dz.U. Nr 228 z 2010 r., poz. 1487, § 2.1.

⁹ Dz.U. Nr 228 z 2010 r., poz. 1487, § 19.

Schemat 1. Model pracy z uczniem o specjalnych potrzebach edukacyjnych¹⁰

¹⁰ Podniesienie efektywności kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Materiały dla nauczycieli. Rec. mgr Joanna Wrona, Naczelnik Wydziału Specjalnych Potrzeb Edukacyjnych, Departament Zwiększania Szans Edukacyjnych, Ministerstwo Edukacji Narodowej, 2011 r., s. 44.

Schemat 1 w jasny sposób przedstawia działania skierowane do ucznia ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

Przewidywane są trzy możliwości rozpoznania i wstępnej diagnozy.

- I możliwość – Dziecko może posiadać orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego – w tym wypadku Zespół zapoznaje się z dokumentacją i przeprowadza wielospecjalistyczną ocenę poziomu funkcjonowania ucznia. Skutkuje to, na poziomie programowym, sporządzeniem Indywidualnego Programu Edukacyjno-Terapeutycznego (IPET), który zawiera informacje o zajęciach niezbędnych do wspomagania SPE ucznia.

- II możliwość – uczeń posiada innego rodzaju orzeczenie bądź opinię z poradni psychologiczno-pedagogicznej - Zespół jest zobowiązany do przeprowadzenia rozpoznania indywidualnych potrzeb ucznia. Działania te mają na celu rozpoznanie specjalnych potrzeb edukacyjnych i sporządzenie Karty Indywidualnych Potrzeb Ucznia oraz Planu Działań Wspierających (PDW). Na poziomie praktycznym planuje się zajęcia, w których uczestnictwo pomogłoby uczniowi zaspokoić jego specyficzne potrzeby.

Zespół jest zobowiązany również do przeprowadzania ewaluacji efektów pracy i osiągnięć ucznia – rozpoznania monitorującego. Ewaluacja powinna się odbyć co najmniej raz w roku, jeśli jednak zaistnieje potrzeba, wykonywać ją można częściej – raz na semestr.

- III możliwość – Rozporządzenie wskazuje etapy postępowania w stosunku do ucznia, którego należy objąć specjalistyczną opieką, ale nie posiada on opinii lub orzeczenia z poradni psychologiczno-pedagogicznej. Do diagnozy specyficznych potrzeb zobowiązany jest w tym przypadku Zespół, a przede wszystkim nauczyciele mający bezpośrednią styczność z danym dzieckiem.

Indywidualny Program Edukacyjno-Terapeutyczny

§ 5.1 *Rozporządzenia MEN w sprawie warunków organizowania kształcenia (...)*¹¹ określa, że „dla ucznia posiadającego orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego opracowuje się indywidualny program edukacyjno-terapeutyczny, uwzględniający zalecenia zawarte w orzeczeniu o potrzebie

---

¹¹ Dz.U. Nr 228 z 2010 r., poz. 1490.

kształcenia specjalnego oraz dostosowany do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia¹²(...)”.

W stosunku do funkcjonowania IPET zastosowano wymogi formalne, które mają spełniać programy tworzone dla dzieci. Za jego utworzenie odpowiedzialny jest Zespół po dokonaniu wielospecjalistycznej oceny funkcjonowania ucznia.

Indywidualny Program Edukacyjno-Terapeutyczny oprócz funkcji edukacyjnej pełni również funkcję terapeutyczną. Tych dwóch funkcji nie da się rozdzielić, uzupełniają się wzajemnie.

IPET zawiera:

- 1) zakres dostosowania do indywidualnych potrzeb rozwojowych, psychofizycznych i edukacyjnych ucznia wymagań edukacyjnych wynikających z programu nauczania;
- 2) formy zajęć, wsparcie, działania nauczycieli i specjalistów, w zależności od rodzaju specyficznej potrzeby;
- 3) metody, formy, środki dydaktyczne niezbędne do pracy z uczniem,
- 4) okres udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej, w tym wymiar godzin, ustalony z dyrektorem szkoły;
- 5) zajęcia rewalidacyjne, resocjalizacyjne i inne, adekwatne do potrzeb ucznia;
- 6) działania wspierające rodziców ucznia i instytucji wspomagających oraz zakres tych działań w realizacji działań pomocowych¹³.

Rozporządzenie nie wskazuje obligatoryjnego wzoru IPET. Pozwala to na modyfikację programu w zależności od potrzeb. Można wyróżnić elementy, które będą spójne w większości wzorów dostępnych na kursach, szkoleniach czy na stronach internetowych:

- dane metryczkowe – imię i nazwisko ucznia, rok urodzenia, nazwa placówki, do której uczęszcza, etap edukacyjny, dane z orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego – orzeczenie PPP numer z dnia,
- rozpoznanie z orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego,

---

¹² Tamże.

¹³ Dz.U. Nr 228 z 2010 r., poz. 1490, § 5.2.

- wyniki wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania dziecka – pozwala to na wyodrębnienie mocnych i słabych stron dziecka, wiedzy niezbędnej do dalszych działań,
- informacje o dziecku niezawarte w orzeczeniu, ale uzyskane poprzez obserwację, wywiad z rodzicami, opiekunami dziecka,
- zakres działań nauczycieli,
- zakres dostosowania wymagań edukacyjnych,
- zakres metod, form i środków dydaktycznych, zajęć obowiązkowych i dodatkowych,
- zakres współpracy z rodzicami dziecka,
- ewaluacja i informacja na temat modyfikacji IPET,
- informacja o zatwierdzeniu programu przez Zespół: data i podpis osoby przygotowującej program, zatwierdzenie przez dyrektora, podpis rodzica – informacja o zapoznaniu się z programem¹⁴.

W związku z wielością wzorów Indywidualnych Programów Edukacyjno-Terapeutycznych poniżej przedstawię propozycję zmodyfikowanego przeze mnie przykładu IPET. Został on opracowany na podstawie propozycji Agnieszki Piekut¹⁵.

---

¹⁴ Trochimiak B., *Model pracy z uczniem ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w przedszkolu, szkole podstawowej, gimnazjum i szkole ponadgimnazjalnej. Poznanie, planowanie, wspieranie – diagnoza, program, praktyka*, [w:] *Podniesienie efektywności kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Materiały dla nauczycieli*, Wydane przez MEN, Departament Zwiększania Szans Edukacyjnych, 2011 r., s. 42-54.

¹⁵ Na podstawie niepublikowanych materiałów mgr Agnieszki Piekut.

**INDYWIDUALNY
PROGRAM
EDUKACYJNO-TERAPEUTYCZNY**
dla.....
z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu.....

opracowany przez
.....

zatwierdzony przez
dyrektora szkoły

*Własnoręczny podpis rodziców:
„Zapoznałem się i zatwierdzam do realizacji”
Podpis rodzica*

- charakterystyka ucznia

Wywiad z rodzicami na temat sytuacji rodzinnej i środowiskowej, Przebieg ciąży i porodu. Rozwój dziecka na poszczególnych etapach – noworodkowym, niemowlęcym, wczesnopreszkolnym, przedszkolnym. Przebyte choroby i urazy. Funkcjonowanie rodziny. Zmiany mogące mieć znaczący wpływ na zachowanie dziecka. Sytuacja materialna. Rodzeństwo i inni członkowie rodziny zamieszkujący w tym samym gospodarstwie domowym.

Funkcjonowanie dziecka w klasie. Przebieg etapów edukacyjnych do obecnego momentu. Sytuacje koleżeńskie – funkcjonowanie społeczne.

- rozpoznanie kliniczne z orzeczenia

Dziecko z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu....

- zalecenia z Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej

Zalecenia zawarte w Orzeczeniu z PPP

- wielospecjalistyczna diagnoza funkcjonowania ucznia

Słabe strony	Mocne strony

Do wielospecjalistycznej diagnozy funkcjonowania ucznia niepełnosprawnością intelektualną można użyć kwestionariusza np.: PAC 1 – w stopniu umiarkowanym lub PAC 2 – w stopniu lekkim.

Diagnoza ta opiera się o obszary funkcjonowania i w ich zakresie wyróżnia się umiejętności, które dziecko posiada, z którymi ma problem i których wcale nie realizuje. Te, które realizuje zaliczamy do mocnych stron, a te z którymi ma problem do słabych. Pozwala to uwidocznic obszary do działania pomocowego dla nauczycieli i specjalistów.

Słabe i mocne strony zapisujemy w postaci celów operacyjnych: potrafi, zna, rozumie, wie, umie.

**IPET został opracowany na podstawie np. diagnozy PAC 1
i zaleceń Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej nr.....**

Cele ogólne	Cele szczegółowe <i>Slabe strony</i>	Metody, formy pracy	Termin realizacji
1. Doskonalenie umiejętności obsługiwanie się		<i>Do 1 celu szczegółowego należy wybrać kilka metod, form pracy</i>	<i>Termin realizacji musi być realny do osiągnięcia. W przypadku terapii korzystniejsze dla dziecka są wielokrotne próby i powtarzania. Najkorzystniejszy termin realizacji to rok szkolny.</i>
2. Poszerzenie możliwości komunikowania się			
3. Rozwijanie umiejętności nawiązywanie kontaktów			
4. Podnoszenie sprawności manualnej			

- zakres dostosowania wymagań edukacyjnych

Uczeń z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim realizuje taką samą podstawę programową, jaką realizują dzieci ze szkół masowych. Następuje dostosowanie wymagań edukacyjnych w stosunku do jego potrzeb z uwzględnieniem umiejętności i ograniczeń, jakie posiada dziecko.

- rodzaj i zakres zintegrowanych działań nauczycieli i specjalistów

Wyszczególnienie kto, na jakich zajęciach realizuje działania pomocowe, np.: zajęcia rewalidacyjne, socjoterapeutyczne i inne.

- zakres współpracy z rodzicami dziecka

Pomoc psychologiczno-pedagogiczna musi być działaniem spójnym. Nie może dotyczyć tylko jednej płaszczyzny tj. szkoły. Należy wskazać rodzicom obszary, w których działania podejmowane na gruncie domowym mogą przyczynić się do osiągnięcia sukcesów przez dziecko.

Zatwierdzono do realizacji

data, podpisy członków Zespołu

.....

data, podpis Dyrektora szkoły

.....

- ewaluacja

Zgodnie z założeniami ewaluacji dokonujemy przynajmniej raz w roku, chyba że istnieje potrzeba kontroli i modyfikacji IPET częściej, niż raz na rok szkolny. Ewaluacja ma dotyczyć wszystkich obszarów, o które opiera się program.

Zatwierdzono do realizacji

data, podpisy członków Zespołu

.....

data, podpis Dyrektora szkoły

.....

Mam nadzieję, że moje rozważania przybliżyły tematykę tworzenia Indywidualnego Programu Edukacyjno-Terapeutycznego. Wszelkie zmiany w prowadzeniu dokumentacji zawsze wprowadzają niepokój i obawy, ale zapewniam, że stworzenie własnego wzoru czy wypełnianie już istniejących nie jest rzeczą trudną.

Bibliografia

Akty prawne:

- Rozporządzenie MEN *w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach*, Dz.U. Nr 228 z 2010 r., poz. 1487.
- Rozporządzenie MEN *w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym publicznych poradni specjalistycznych*, Dz.U. Nr 228 z 2010 r., poz. 1488.
- Rozporządzenie MEN *w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w specjalnych przedszkolach, szkołach i oddziałach oraz ośrodkach*, Dz.U. Nr 228 z 2010 r., poz. 1489.
- Rozporządzenie MEN *w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w przedszkolach, szkołach i oddziałach ogólnodostępnych lub integracyjnych*, Dz.U. Nr 228 z 2010 r., poz. 1490.
- Rozporządzenie MEN *zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych*, Dz.U. Nr 228 z 2010 r., poz. 1491.
- Rozporządzenie MEN *zmieniające rozporządzenie w sprawie ramowego statutu publicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym publicznej poradni specjalistycznej*, Dz.U. Nr 228 z 2010 r., poz. 1492.

Publikacje książkowe:

- Trochimiak B., *Model pracy z uczniem ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w przedszkolu, szkole podstawowej, gimnazjum i szkole ponadgimnazjalnej. Poznanie, planowanie, wspieranie – diagnoza, program, praktyka*, [w:] *Podniesienie efektywności kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Materiały dla nauczycieli*, Wydane przez MEN, Departament Zwiększania Szans Edukacyjnych, 2011 r.